

Institutiones Theologicae Ad Usum Seminariorum

Simonnet, Edmond

Venetiis, 1731

Art. 4. De Ariminensi Synodo, & reliquis ad propositum nostrum
pertinentibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83594](#)

Tractatus II. de Deo Trino.

verat, à Basilio Ancyrano vixus atque prostratus, Princis autoritate pulsus est, & in ejus locum suscepimus Germinius Arianus.

*Pilar. frag. 15
sc. 2.
Sul. Sev. 1. 2.
Liber. 2. CC.
Ex f. 22. 5,
S. 1. 2. 3. 6.
A. 1. 2. 3. 6.
Ambr. f. 22. 5,
de laud. 1.
Hil. ad
versus cons.
Lib. 2. ad
Concil. lib. 2.
Syn.*

Anno 353, cùm Magnentio profligato & mortuo, debellatum esset, Liberius Legatos misit in Gallias ad Constantium, ibi tunc agentem, ab eo petere iussos, ut Concilium generale Aquilejae celebraretur, ubi prius tractaretur de fide, tum de causa Athanasii, cuius damnationis subscriptionem Episcopis omnibus sub exilio pœna edicto promulgata nuper imperaverat Constantius. Ea occasione Arelate, ubi sublitterat Imperator, coacta est Synodus, in qua Vincentius Capuanus, primarius Sedis Apostolicae Legatus, agentibus Ursacio, Valente, & Saturnino Arelatis Episcopo Ariano, Athanasi damnationi subscrivere coactus est. Paulinus vero Trevirensi, cùm Athanasii innocenti constanter defenderet, exauktoratus est, & in exilio pulsus.

Cum Liberius anno 354, novam ad Constantium legationem destinasset, quam succéperunt Eusebius Vercellensis, Lucifer Calaritanus, Pancratius Ecclesie Romanae Presbyter, & Hilarius Diaconus, & Liberii ad Constantium epistolam, qua apud S. Hilarium extat, detulerunt, qua denud generalet Synodus rogabat Pontificem; Constantius Synodum cogit Mediolani anno 355. Pauci admodum ex Orientalibus Episcopis, ex Occidentalibus vero plus quam trecenti adserunt, quorum plerique, metu vel fraude inducti, subscripserunt in Athanasium; quod se facturos cum negarent confitante Eusebium Vercellensis, Lucifer Calaritanus, Pancratius Presbyter, & Hilarius Diaconus, Legari Apostolici, in exilium deportati sunt, His Dionytius Mediolanensis Episcopus, qui Athanasii condemnationi imprudenter subscriperat, sed postea syngrapha Innocenti Eusebii Vercellensis fraude recuperata, vel deleta, factum sum retrahitar, locus adjunctus est, eoque in exilio extincto, in Sedem Mediolanensem intritus est Auxentius Arianus.

*Hil. ad
versus cons.
Lib. 2. ad
Concil. lib. 2.
Syn.*

Paulino Trevirensi, Eusebio Vercellensi, aliisque illustribus veritatis catholicæ defensoribus in exilium deportatis, convenerunt in unum Hilarius & alii Episcopi Gallicani anno 356, & à communione Valentis, Ursacii, & Saturnini Arelatensis scilicet separarunt, edito ea de re decreto, additaque excommunicationis sententia adversis eos, qui prius admoniti cum illis communicare pergerent. Hoc impatiens ferens Saturninus, à Constantio obtinuit, ut Biteris celebraretur Synodus, ad quam accedere cogerentur Episcopi orthodoxi. Inter alios adiut S. Hilarius, & legendum obtulit libellum, in quo hæreticorum fraudes & insidias exponebat; sed ne legeretur, restiterunt Ariani, ipseque Hilarius à Constantio Arianorum calumniis circumvento, exulare iussus est in Phrygia, nihilominus tamen Gallicani Episcopis in Nicenam fiduci professione perseverantibus.

Anno 358, Ancyra in Galatia celebrata est Synodus, pro qua nota. Tres numerantur fidei formulæ, Sirmii conscriptæ. Prima quidem græco sermone conscripta est anno 351, in Orientalium aâversus Photinum Synodo cum 27. anathematizans. Extat apud Athan. lib. de syn. apud Hilar. lib. de syn. & apud Socr. lib. 2, c. 30. Secunda formula edita fuit latino sermone anno 357, in conventu paucorum Episcoporum. In ea vocabula Omousion & Omousion pariter, ut à divinis Scripturis aliena, proscribuntur, & expressè assertur Pater honor, dignitate, deitate, maior Filio. Extat apud coldem. Formulam autem hanc, ab Ursacio, Valente & Germinio, illius authoribus, missam una cum litteris Ossii, quibus in vocabulorum Confessionalis & Similis in substantia suppressionem confessiebat, cum acceperit Eudoxius, qui, mortuo Leonito Eynuchio, Sedem Antiochenam per fraudem invaserat, non solum Ursacio, Valenti & Germinio per epistolam gratias egit, & gratulatus est, quod corum onera Occidentales jam recte sentirent, hoc est, ut ipse intelligebat, Arianismum tandem amplexi essent; sed etiam inde audacter factus, cœpit apertius favere Actio dicens Filium Patri dissimilem, atque huic im-

pietati contradieentes Antiochenæ Ecclesie clericos vexare.

De his omnibus Basilius Ancyranus à Georgio Ladiceno, qui cum eo, rejecto omousio, omousion pugnabat, certior factus per litteras, cum Episcopis aliquot, qui ad Basileam, à Basilio construētam, dedicandam venerant Ancyram, celebravit Synodum anno 358, in qua secunda Sirmiensis formula anathematizans decem & octo confixa est, & conscripta synodalis epistola, in qua omousion fusæ adstruitur & exponitur. Finita Synodo, ad Constantium destinati sunt Sirmium, ubi tunc morabantur Legati Basilius ipse Ancyranus, Eustathius Sebastianus, & Elefusius Cyzicenus, cum Leontio quodam Presbytero, qui Imperatorem enixe rogabant, ut rata esse vellent, que in Philippopolitano, Sirmiensi, aliisque Synodis decreta fuerant. Annuit Constantius, graves ad Eudoxium litteras scriptis, dictam Sirmiensis formulam improbavit, editaque precepit, ut exemplaria ejus omnia conquererentur, nam interminatus, si quis eam occultasse deprehendetur. Porro de tercia Sirmiensi formula, anno 359, edita, & ad Ariminensi Concilium ab Ursacio & Valente delata, infra suo loco dicemus.

ARTICULUS IV.

De Ariminensi Synodo, & reliquis ad propositum nostrum pertinentibus.

*Sozom. 1. 4.
c. 16.*

A Nno 358, Constantius Sirmii commorans convocata Synodi generalis consilium init, suadente, ut par est credere, Basilio Ancyrano, qui tunc Ancyranii Concilii legatus aderat, & multum tunc poterat apud Imperatorem. Generalis itaque Synodus convocata est Nicomediam, sed hac urbe aliquantò post horrendo terra motu funditis evera, Imperator, quid agendum esset, ambigens, per litteras consuluit Basilius Ancyranum, qui ad suos redierat. Basilius per epistolam Constantium consolatus, & ne ab incepto desisteret, adhortatus, locum congregandas Synodo opportuniti designavit Nicæam Bithynia. Placuit consilium Imperatori; sed Nicæa eodem tempore similem experita calamitatem, scribit iterum ad Basilium, juberet ut alios Orientis Episcopos de loco deligendo consular per litteras. Basilius, consulis Episcopis, nec de loco Concilii consentientibus, Sirmium venit ad Constantium. Seleucia Iauria electa est, conscriptaque formula fidei, quæ tercia numero Sirmiensis est, & quam subscripterunt non sine altercatione Episcopi omnes, qui tunc erant in comitatu. Verum cum Ursacius & Valens, aliisque ejusdem factionis Episcopi vererentur, ne Orientalibus cum Occidentalibus in unum & eundem convenientibus locum, Omousiani Omousianis scilicet ad damnandum Arii dogma adjungerent, solitis artibus suis obtinuerunt à Principe, ut soli Orientales Seleuciam, Occidentales vero Ariminum convenirent: sperantes etiam se hac ratione aliquid suffudatos, & vel utramque, vel saltem alteram Synodon in suam sententiam pertracturos.

Anno igitur 359, Ariminum convenerunt Occidentales Episcopi numero quadringentis, & aliquantò amplius, si credimus Sozomeno, & Sulpicio Severo. Maximinus Arianus contra Augustinum disputans, & Ariminensi Concilium pro se allegans, numerat trecentos & triginta; Athanasius vero in epist. ad Africanos dicit Episcopos legitimos Christi servos, & recta fide predicatorum, numero ferme ducentos, Ariminii adiunisse, quibus si octoginta Ariane factionis cum Sulpicio Severo addideris, vix ac ne vix quidem trecentorum numerum expleris. Non est igitur audiendus Julianus, Pelagianus pravitatis sectator perniciissimus, cum apud Augustinum ait Episcopos sexcentos & quinquaginta Ariminensi Synodo interfuisse. Quod confirmo ex eo quod Athanasius in laudaria epistola, Ariminensi Synodo opponens Nicenam, magnam eam voceret, & vim faciat in eo, quod Nicena fidei expositio à trecentis & septuaginta Episcopis edita sit: quod certè non faceret, nisi

*Apud Epiph.
hæc. 73.*

*Sozom. 1. 1.
c. 13.*

*Sozom. 1. 4.
c. 16.*

*Sozom. ibid.
Sulp. Sev. 1. 2.
hæc.*

*Apud Aug. I.
1. contra Milt.
xiii. 1. lib. 2.
hæc.*

*lib. 1. op.
imp. c. 73.*

nisi supponeret numerum Episcoporum Ariminensium
multo minorem fuisse.

Apud Hil. frag. 7. Occidentalibus Arimini congregatis redditæ sunt Constantii litteræ, quibus prohibebatur, ne quid contra Orientales statuerent, & præcipiebatur, ut de fide atque unitate tractarent. Ubi autem de fide agceptum est, in medium prodire Ursacius, Valens, Germinius & Cajus, lectione formula illa, quæ paulo ante Sirmii coram Imperatore conscripta fuerat latino sermone, & in qua vocabulo Substantia proscripto, Filiis afferebatur Patri per omnia similis, postularunt, ut reliquis omnibus fidei expositionibus, quæ antea scripta fuerant, abrogatis, illa una rata esset, ut potè à vocum novitate aliena, ab Imperatore approbata, & ad pacem concordiamque Ecclesiæ componendam necessaria. Responderunt orthodoxi nova expositione opus non esse, Nicenamque abundè sufficere, & Ursacius ac sociis ejus justerunt, ut si à se omnem fraudis & hæreticæ pravitatis suspicione amovere vellent, palam damnant Arii opinionem, quæ omnibus ubique Ecclesiæ turborum causa extitisset. Quam conditionem recusarunt Ursacius, Valens, & alii, qui cù assisterant, Germinius scilicet & Cajus, quibus Demophilum, & Auxentius Sedis Mediolanensis invafore adjungunt Sozomenus & S. Athanasius.

Apud Hil. lib. 4. cap. 17. Sycophantiam suam prodidere Ursacius, Valens, eorumque socii, conditionem recusando: ab omnibus enim orthodoxis intellectum est illos non sincè agere, sed ad abolenda Nicena Synodi acta, & Ariam impietatem stabilendam instructos venisse. Synodus itaque Nicenam expositionem legi jussit, confirmavitque, edito ea de re decreto, quo statuit non esse recedendum à Symbolo à Nicenis Patribus tradito, nihil ei addendum, nihilve minuendum, nec novam formulam esse faciendam, & substantia nomen, non factis ac rem, esse retinendum. *Huc autem definitioni omnes in unum Catholicæ confirantes subscripti sunt*, & additi sunt anathematismi decem, quibus damnantur de novo, & anathematizantur impia Arii dogmata.

Apud Hil. lib. 5. Edito illo fidei decreto, & elapsis diebus aliquot, quos Synodus Ursacius & sociis ejus ad resipiscendum concesserat, cùm in contumacia perseverarent, nec definitio à Synodo factæ acquiescere, Ariamque hærem damnare vellent, contra illos, ut notorios hæreticos, referente Greciano Episcopo, sententia excommunicationis & depositionis prolata est, & ab omnibus Episcopis subscipta, quæ posset Ecclesia fide inconcusfa, que vere Catholica est, in pace perpetua permanere.

Ab Ariminensi Synodo damnatos fuissent non solum Ursacium, Valentem, Germinium & Cajum, sed etiam Auxentium & Demophilum, scribit S. Athanasius in lib. de Synodis. *Omnibus*, inquit, *Episcopis ita suffragiis inter se consentientibus, illis è diverso abnuentibus, ac proinde ut inscritis, dolosis, ac potius hæreticis condemnatis, torum Concilium suis calculis Nicenam Synodum approbavit, & eam ad omnia sufficeret judicavit: Ursacium vero, Valentem, Germinium, Auxentium, Cajum, Demophilum hæreticum pronunciavit, & contra eos submotos ab Ecclesia, ut non vere Christianos, litteras scripserunt Romana quidem lingua, &c.*

Contra obicitur. 1. Quod in sententia Synodi, & ejusdem ad Constantium epistola apud Hilarium frag. 7, extente tantum nomina Ursaci, Valentis, Germinii, & Caij. 2. Quod si Auxentius à Synodo Ariminensi damnatus fuisset, postea Mediolani contra S. Hilarium disputans, non illam tantoperè jactitasset. 3. Quod Demophilus fuerit unus ex Orientalibus Episcopis, quorum causa ad solam Orientalem Synodum ex Imperatoris præscripto pertinebat. *R. ad 1.* nomina Auxentii & Demophilii è textu S. Hilarii facile excidere posuisse. Præterea, sententia Synodi, & ejus ad Constantium epistola apud S. Athanasium nomen habent Auxentii. *R. ad 2.* Hoc probare Auxentii impudentiam, non quod in Ariminensi Synodo

damnatus non fuerit. Et verò quod ii, quos exauctoraverat Synodus Ariminensis, illam nihilominus pro se vendirarent, expostular S. Athanasius. *Verum, inquit, ne vel sic quidem pudore deterrentur, quomodo ea dicant, ob quæ ubique apud omnes mortales in odio sunt, ac citant pro se Ariminense Concilium, cum liqueat eos etiam ibi exauctores, depositosque fuisse.* Præterea, minimè mirum videri debet, quod Auxentius & ejus socii tantoperè jactitarent Ariminensem Synodum, postquam lalentia, contra eos lata, à legatis Synodi resicca fuerat, & oblatam ab eis formulam non solum legati Synodi, sed etiam plerique Ariminenses Patres tandem aliquando subsciperant. Denique, ut jam observatum est, nomen Auxentii legitur in Synodi sententia apud S. Athanasium, & in synodali ad Constantium epistola, non solum apud S. Athanasium, sed etiam apud Socratem lib. 2. cap. 37. Sozomenum lib. 4. c. 18. & Theodoreum lib. 2. hist. cap. 19. *R. ad 3.* præceptum Imperatoris spectatam tantum Orientales, qui Arimini non aderant. Sed facile conceperim nomen Demophilii in locum Athanasii à nobis allegatum, irreplisse, quia nomen hoc non extat in sententia Synodi apud eundem Athanasium, neque in epistola synodali apud eundem aut alios à nobis citatos.

Apud Ath. 1. de Syn. Edito fidei decreto, & damnatis arque exauctores Ursacius, Valente, Germinio, Cajo seu Gajo, & Auxentio, synodalis ad Constantium epistola scripta est, & ab omnibus subscipta. In ea Imperatori significat Synodus communis omnium consensu decretum, Nicenam fidem esse retinendam, ut potè omnium hæreticorum viætricem, cui aliquid addere temerarium, & auferre periculorum sit; quorum si alterutrum fiat, erit hostibus quidlibet agendi libera facultas; atque Ursacium, Valentem, &c. quia nova moliri, omnia perturbare velle, & Ariam impietatem stabilire comprehensi sunt, excommunicatos & depositos esse. Orat ut legatos benignè excipiat, & audiat, ne facile Usacio & Valenti aures præbeat, neve novitatem aliquam ab eis patiatur induci; denique ut omnibus Episcopis quam primum ad suas Ecclesias redire liceat.

Ad ferendam hanc epistolam, decem, ut scribit Hilarius frag. 8. vel viginti, ut legitur in Constantii ad Synodum epistola, quæ extat apud Socratem lib. 2. cap. 37. electi sunt Episcopi, inter quos eminebat Reftitus Carthaginensis. *Adolescentes fuisse, parum doctos, & parum cautos*, scribit Sulpicius Severus lib. 2. hist. Hos cùm Ursacius & Valens celeri cursu prævertisserunt, Synodum apud levissimum Imperatorem criminati sunt, quod formulam Sirmii conscripserunt, & ad eo approbatam abiecisserunt. Commotus Imperator, Ursacius & Valente cum omni honore exceptis, Synodi legatos ad conspectum suum admittere noluit, longaque dilatione fatigatos frangere statuit. Hoc intellexere Patres Ariminenses: cùm enim sero tandem ab Imperatore accepissent litteras, quibus excusabat se, quod propter urgentem quandam contra barbaros expeditionem legatos eorum videre minime potuisset, & dicebat jussisse se, ut legati reditum ipsius Hadrianopolis expectarent, quæ negotiis publicis rite prius constitutis, ipse curis omnibus liber, negotiorum ipsorum audire & examinare posset; ad eum rescripserunt, arque protestant sunt, ic in fulcro nihil circa fidem innovandi proposito permanere & permansuros esse, legatisque suis mandasse, ne quid contra id, quod communis omnium consensu constitutum fuerat, innovarent, aut statuerent. Rogabant etiam iterum, ut legatis quam primum audiatis, omnibus Arimino abeundi & ad luos redeundi copia fieret ante hyemis asperitatem.

Hac sua Ariminenses epistola exasperatum ab Ariam Imperatoris animum minimè mitigarunt, eorumque legati inviti abducti sunt Nicæam Thracie urbem, ubi partim dolis Arianorum decepti, partim metu oppressi, formulam ibi ab Arianis conscripserunt, & Sirmiensis formula, antea Ariminum ab Ursacius & Valente delata, & ab orthodoxis rejecta, aliquantò pejorem,

Tractatus II. De Deo Trino.

pejorem, ed quod tantum diceret Filium Patris similem secundum Scripturas, praevante Restituente Carthaginensi legationis principe, subscripterunt, sententiam contra Ursacium, Valentem, & eorum socios Arimini latam resciderunt, atque cum illis, tanquam orthodoxos esse tandem agnoscissent, comunicarunt, omniaque subscriptionibus suis communierunt. Hac omnia non obsecrè insinuat etiam S. Athanasius in sua ad Africanos epistola, cum ait: *Qui Arimini exauditorati fuerunt, profugientes ad Constantium, operam dedere, ut in quorum sententiis ceciderant, quam indignissime haberentur, mineaque adderentur, ne in suas parvicias discederent, quibus etiam vim in Thracia per hyemem intulerunt, quo eos cogarent ad res novas, quas molebantur, suscipiendas.* Et inferius: *Illa, qua in Thracia per vim expresa sunt, jactant, ex quibus liquet eos Arianae heresos gregales esse.*

Sulp. Sev. l. 2. huius. Legatis prævaricatoribus copia data est Ariminum redeundi, & cum illis redit Valens, Niceniem formulam à Legatis subscriptam, secum deferens cum Imperatoris ad Taurum Prætorio Præfectum mandato, quo prohibebatur, ne Episcopos abire permitteret, nisi postquam omnes formulam subscriptissent, præcipiebaturque, ut, si qui pertinaciter renuerent, modo plures non essent quam quindecim, pelleretur in exilium. Restitit aliquandiu fortiter Synodus, & legatos suos, licet vim sibi ab Imperatore factam deprecantes, in communionem suam admittre noluit. Sed, jam adverbariorum numero ab legatorum defectionem prævalente, orthodoxis ab Ecclesia, quam obtainiebant, pulsis, quod Orientales Substantia vocabulum unanimi consensu in Seleucensi Synodo suppresserant, rumore sparso; animis tædio, minis, mero debilitatis, Valens, ut se suosque ab omni hereside suspicione purgaret, in frequenti Episcoporum & laicorum conventu suo tuorumque nomine plures elata voce pronunciavit anathematimos, quibus Arianam heresim dammare vilius est omnibus: nullus enim ex adstantibus orthodoxis fraudem sub hoc anathematismo: *Si quis dixerit creaturam Filium Dei, ut sunt cetera creatura, &c. latenter tunc animadvertis.* Multa etiam alia, quæ suspicio videbantur, ad pronunciationem Claudii, qui Episcopus erat provincie Piceni, condemnavit, cunctis ipsum laudibus ad celum extollentibus, & suam in cum suspicionem cum penitentia damnantibus.

Hieron. In ap. Theod. l. 2. c. 24. Apud Phil. frag. 3. Cum igitur jam nulla in animis superesset suspicio adversus Valentem & ejus socios, eisque naviter mentientibus, peritusum esset omnibus orthodoxis Orientales in suppressionem usus consenserit, ad finiendas tandem, quæ etenim Orientales inter & Occidentales magno Ecclesia malo intercesserant, discordias, ab omnibus qui aderant subscriptum est. Dico, qui aderant: antequam enim omnes ad subscriptendum cogi possent, multos ex tanto Episcoporum numero, qui inviti derinebantur, fuga elapsos esse dubitari non deber, & inter alios Vincentius Sedis Apostolica legatum, Deo ita providente, priusquam compelleretur ad subscriptionem, fese clam subtraxisse, constat ex epistola Damasi ad Illyrici Episcopos. Rebus ita secundum Arianorum vota fecit exitu consummatis, nomine totius Concilii synodalid ad Constantium epistola conscripta est ab Episcopis Arianae factionis, & ex eadem factione, qui eam Constantinopolim deferent ad Imperatorem, electi sunt novi legati Migidonius, Megafius, Valens, Epictetus, &c. Quod autem hæc epistola ab Ariano dictata fuerit, pater ex eo, quod in illa Episcopi impiè adulentur Imperatori, quod, eo procurante, tandem proscripta sint nomina uia & homosia; cum sint nomina ignota Ecclesiae Dei, & indigna Deo, nec in divinis Scripturis de Deo & Dei Filio inveniantur scripta: imo sacrilegè amendant illa ad dictiones sacrilegas, & addunt se eandem semper tenuisse fidem cum Orientalibus. Ut autem omnibus, qui Arimini aderant, consciis scripta videretur epistola, pro compulsiis ad subscriben-

dum insertæ sunt preces remeandi ad propria, quod & illis tandem concessum est, annotentibus sanè Ariani, quorum intererat, ut priusquam eorum de Orientalibus mendacium reprehendi posset, oratione dissolveretur Synodus.

Occidentalibus Arimini Synodus suam agentibus, Sect. 1. 2. 3. 4. Orientales juxta Principis editum Seleuciam conve-

nerunt centum circiter & sexaginta. Adfuerunt etiam Leonas Comes, & Lauritus dux militum ad curandum Synodum. Prima die, qua congregati sunt Episcopi, & quæ fuit quinta Calendas Octobres, cum alii in vitam & mores eorum, qui accusati fuerant, alii de fide questionem instituendam esse contendenter, Synodus in duas partes discissa est, quarum prima duces erant Acacius Caſarensis, Georgius Alexandrinus, Eudoxius Antiochenus, & Uranius Tyri; alterius verò Georgius Laodicenus, Sophronius Pompejopolitanus, & Eleusius Cyzicenus, quos major pars Episcoporum secuta est: pauci verò Aca-
Lib. de Syn. ciūm cum Georgio, Eudoxio, & Uranio secuti sunt, ut testifit S. Athanasius. Postea, inquit, successione facta, discissi sunt, aliique Acacio, sed pauci & suspecti adheserent: alii vero, qui illum reliquerant, ma-
gno numero fuere.

S. Athanasio suffragatur S. Hilarius, qui cum exularet in Phrygia, cùd abductus est, & eorum, quæ scribit, tenuis oculatus fuit. *Affito, inquit, Orientaliū in Seleucia Synodo, ubi reperi tantum blasphemorum, quantum Constantio placebat.* Nam prima secessione (quæ prima die contigit) in ea deprehendi, ut cenum & quinque Episcopi homoœiōn, idest, similis essentia predicarent, & decem & novem ano-
Lib. Contra Const. moœiōn idest, diffimilis essentia, profiterentur, & soli Aegypti, præter Alexandrinum hereticum (Georgium scilicet) homoœiōn constantissime obtinerent.

Dubium autem esse non potest, illos novemdecim, qui *anoœiōn* in prima secessione profesi sunt, fuisse factiois Acadianæ. In Acadiana igitur factio-
ne, juxta Hilarium, fuisse tantum novemdecim Episcopi, nec re ipsa plures fuisse, adhuc suaderi potest ex eo quod post secundam secessionem novemdecim tantum Episcopi ab alterius factiois Episcopis damni fuerint. Socrates tamen Acacio Episcopos trin-
ginta tres, & Sozomenus tringinta sex adhæsisse scribunt. Imò formula Acadiana, quam tercia Synodi die subscripterunt Episcopi prima factiois, apud Epiphanius subscriptiones habet Episcoporum quadraginta trium. Sed quid, si dicatur Acadianum prima Synodi die octodecim tantum, die verò tercia quadraginta duos habuisse secum, qui reverè pauci fuerunt comparare ad numerum eorum, qui *omoœiōn*, vel etiam *omoœiōn* predicabant, quique circiter erant centum & viginti, à quibus ex alterius partis Episcopis novemdecim partim exauditorati, partim excommunicati fuerunt? Ex his autem obiter advertimus tunc temporis sub Imperatore omnia ad nutum Arianorum ferè agente, Arianorum Episcoporum exiguum fuisse numerum. Sed ad narrationem nostram redeamus.

Prima igitur die, Synodo in duas partes, Ariano-
Ath. Lib. de Syn. rum scilicet & Homœianorum dirempta, Acacius cum suis immanni recordia audaciaque planè abnegavit Nicenam Concilii scripta, ipsam Synodum diffamans: alii verò alterius factiois Episcopi reliqua Synodi approbabant, solummodo de voce consubstantialitatis quasi obscura cavillantes. Cùm autem magna verborum contentionem cerratum esset usque ad vesperam, Acacio cum suis pertinaciter contendente, Nicenam fidem penitus abolendam esse, novamque formulam conscribendam, alii verò si *omoœiōn* *omoœiōn* substituerent, sufficere contendentibus, Silvanus Tarcentius elata voce dixit, nulla nova fidei formula opus esse, sed Antiochenam, in Ecclesiæ dedicatione scriptam, ratam esse debere. Quo auditio, Acadiani se ferè in Concilio subduxerunt: alterius verò partis Episcopii Antiochenam formulam protulerunt, eaque perlecta, dimissum est eo die Concilium.

Soc. lib. 2. cap. 40. Sequenti die Omœiani convenerunt in Ecclesiam, & occlu-

& occulis foribus, Antiochenam formulam subscripterunt omnes Episcopi, qui aderant, pro absentibus verò nonnullis diaconi & lectores. Factum hoc graviter reprehendit Acacius cum suis gregariis. Habebat ipse penes se formulam, à se conscriptam, in qua *omousion*, *omousion*, & *anomousion* seu *anomaeum* damnabat, quam Leone & Laurito Synodi rectoribus clani recitata, omnique studio contendebat, ut sola viam & autoritatem obtineret, adeoque à tota Synodo recipetur.

Tertio die, Leona operam dante, Acaciani convenere cum Omoeusianis, quibus nihil tale expectantibus, recitata est Acacii formula, ab ipso Acacio, aliisque factionis ejus Episcopis subscripta. Ingens tunc in conventu excitatus est tumultus. Interrogati Acaciani, in quo Filium Patri similem dicentes, responderunt similem esse voluntate, non substantia, nihil substantia Dei simile esse posse, neque de Deo posse existere generationem, sed esse Christum creaturam; ita quod creatus est, id ei nativitas deputatur: ex nihilo autem esse, & idcirco non esse Filium, nec Deo similem. Palam etiam ab eis sunt horrendae in Filium blasphemiae, quas conscriperat Eudoxius, homo perditus, & rogo dignus. Acaciani fortiter restitire Omoeusiani, Filium Patri non solum voluntate, sed etiam substantia similem afferentes. Cùm autem inter utriusque partis Episcopos magis ac magis augeretur contentio, Elefius anathema dixit iis, qui aliquid novi præter ea quæ in Antiochenam formula conscripta erant, vellent introducere, quod faustis acclamationibus prosecuti sunt cæteri Omoeusiani omnes, & sic dissoluta est Synodus. Postero enim die Leonas, qui se Acacianis addixerat, ut in confessum veniret ab Omoeusianis rogatus, renuit, cuius exemplum secuti Acaciani, venire firmiter renuerunt: illos itaque multoties frustra vocatos Omoeusiani damnarunt, ex illis novem deposuerunt, Acacium scilicet, Georgium, Endoxium, Uranium, &c. & novem excommunicarunt, donec objecta sibi crimina diluisserint.

Sext. 1. 4. His ita peractis, Acaciani Constantinopolim celeriter profecti sunt ad comitatum Principis, Palatii Proceres in suam sententiam traxerunt, & eorum opera Imperatorem sibi conciliarunt. Decem quoque ab Omoeusianis ad eum, sicut ipse mandaverat, destinati sunt legati, inter quos erant Eustathius Sebastianus, Basilius Ancyranus, Silvanus Tarrensis, & Elefius Cyzicenus. Constantinopoli offendiderunt Acacianos, à quibus suo malo præventi fuerant, & legatos Synodi Ariminensis, hoc est, Episcopos ab Ariminensi Synodo post omnium subscriptionem missos ad comitatum, qui cum animo Ariani essent, cum Acacianis veris Ariani communionem inierunt, & in ea perseverarunt, quavis de Acacianorum blasphemis & damnatione a Seleuciensis Synodi legatis certiores facti per litteras.

Theod. lib. 1. 2. Synodi Seleuciensis legati unà cum Acacianis ad conceptum Principis admissi, petierunt ut de Eudoxio blasphemis & criminibus questio institueretur: respondente verò Principe, eaufam fidei prius esse discepandam, unus è legatis Eustathius protulit fidei expositionem, in qua Filius Patri dissimilis afferebatur. Interroganti Constantio respondit Eudoxius non à se conscriptam fuisse, sed ab Actio, qui, jubente Principe, introductus, & rerum ibi gestarum planè ignarus, speransque se ex confessione laudem consecuturum, professionem suam esse agnovit, & ab Imperatore impiciarem ejus exhortente exilio mulctatus est. Cùm autem instaret Eustathius Eudoxium idem cum Actio sentire, Eudoxius multum tergiversatus, ne ipse à Principe damnaretur, suam & Actio doctrinam mentiendo damnare coactus est: imò, Silvano admonente, coactus etiam est cum suis, ne Imperatoris indignationem incurrerent, anathema diceret his vocibus, *de non extantibus*, & *creaturam*, & *alterius substantie*.

Sext. 1. 4. Acaciani ita pessimè habiti, formulam Nicensem, ab Occidentalibus Ariminii subscriptam, protulerunt,

postularuntque, ut eam Seleucienses legati susciperent, atque subscriberent. Legatis autem afferentibus se nunquam substantia vocabulum repudiatiros, & caulantribus parari infidias ab Acacianis; quippe qui tenerent Filium substantia Patri dissimilem, nec *Omousion* proscribi vellent, nisi ad inducendum *Anomaeum*; cum jure jurando, vel potius cum perjurio respondere, se nequaquam Filium substantia dissimilem afferere, & ad hanc heresim condemnandam paratos esse, nec aliud intendere, quām ut cum nomine substantia, quod ipsius Occidentales expunxerant, Consubstantialis quoque vocabulum silentio involvatur. Consilium hoc cum Imperatori arrisit, Seleuciensibus legatis praecipit, ut in fidem ab Ariminensi Concilio expositam consentirent. Cumque postridie ad solemnem Consulatus pompam se pararet, sicuti moris est apud Romanos Calendis Januarii, totum diem, & in sequentis noctis maximam partem consumpsit cum Episcopis, disceptans donec legati, qui à Seleuciensi Concilio advenarent, formula fidei, ab Ariminensi oppido allata, subscriptissent. Vide S. Hilarius lib. contra Const. num. 15.

Paulus post, ac proinde ineunte anno 360. Acaciani, Episcopis ex Bithynia Constantinopolim accedit, synodum habuerunt quinquaginta Episcoporum. Ibi 1. fidei formulam ediderunt, vel potius Nicensem confirmarunt præter substantia nomen, vocabulum hypothesis proscribendo, & alias omnes, præter hanc formulam, tam quæ antea scriptæ, quām quæ postea scribenda essent, condemnando.

2. Ut se apud Imperatorem omni suspicione libarent; accusabant enim, quod idem cum Actio sentirent; Actium diaconatu exuerunt ob ejus nefaria & plena scandalis scripta, ut ipsi scribunt in synodalib. sua ad Georgium Alexandrinum epistola.

3. Decem ex suo numero Episcopos, qui Actii depositioni subscrivebant renuebant, à communione suspendebant, & divinis ministeriis, donec subscrivebant, post mensum sex illis ad pœnitentiam conceferunt spatiū, ni parerent, deponendos. Sic scelerati hypocritæ, Deum minus quām hominem reverenti, cum sibi in rem esset, & suos deponebant, vel excommunicabant, & suam doctrinam ut nefariam ac plenam scandalis proscribabant.

4. Ut injurias suas ulciserentur, episcopatu abdicarunt Seleuciensibus legatos, Macedoniu Constantinopolitanum, Eleusium Cyzicenum, Basilium Ancyranum, Heortasium Sardicum, Dracontium Pergecum, Eustathium Sebastenum, Silvanum Tarrensem, Sophronium Pompejopolitanum, Elpidium Satalorum, & Neonam Seleuciæ Episcopum. Quamvis autem ab eis in fidei doctrina dissident, eorum tandem fidem, ne suam proderent, non accusarunt, sed solum varia eis objecere criminata.

5. Abdicatis Seleuciensibus legatis, & Constantinopoli per Imperatorem expulsis, exauktorarunt quoque Cyrrillum Hierosolymitanum, jam antea ab Acacio in Synodo Palestina ob fictum crimen depositum: Cyrrillus enim Hierosolymorum antistes factus, de jure metropolitano cum Acacio contendens, cum eos fulceperat inimicitias. Quare Acacius Cyrrillum occasione ex eo, quod ad subveniendum egentibus thesauros Ecclesia & vela sacra distractisset, arrepta, eum deposuerat. Causa autem Cyrrilli in Conciliabulo Constantinopolitano abdicandi fuit, quod ante depositionem communicasset cum Eustathio & Elpidio, & post depositionem communionem iniisset cum Basilio Ancyrano, & Georgio Laodiceno, hoc est, in Semi-arianorum seu Omoeusianorum castra transisset.

6. Subrogarunt Macedonio impium Eudoxium, Germanicus primum Episcopum, & postea Sedis Antiochenæ invasorem, Basilio quendam Athanasium, Eleusio Eunomium, qui brevi postea Arianam impietatem privatum primum, deinde publicè evulgans, ab Eudoxio de Imperatoris adversus eum indignatione communitus; à Cyzicenis enim accusatus fuerat apud Imperatorem; subducere se, & Cyzicenam Ecclesiam relinquere coactus est, ex quo tempore propriam.

Sozom. 1. 4.
cap. 24.

Sozom. lib. 2.
cap. 41.

Sozom. 1. 4.
cap. 25.

Syn. Epišt.
apud Theod.

Sozom. 1. 4.
cap. 24.

Sozom. 1. 1.

Theod. lib. 1.
hīt. c. 29.

priam sectam constituere cepit. Suffecerunt denique Eustathio Melerium, & Erennium Cyrillo, qui Sedem suam non recuperavit, nisi sub Theodosio magno.

Sezom, lib. 4^a, cap. 10.
criminum pretextu, & in exilium pulsis, atque vocabulo substantia ab Acacianis de novo cum hypothesis nomine suppresso, Orientales Omoeusiani de omnibus, quæ Seleucia & Constantinopoli gestaruerant, certiores faciendo esse Occidentales rati ad illos litteras, non per legatos Ariminenes, quos videbant communione cum Acacianis conjunctos, sed per S. Hilarium Constantinopoli tunc commotantem direxerunt. Has Orientalium litteras Hilarius incunctanter misit in Gallias, quibus acceptis Gallicani Episcopi, qui Atimini Nicensem formulam subscripterant, Parisios convenere, ibique habuere Synodum, S. Hilatio nondum in Gallias reverso, ut ex eorum epistola Synodalit colligitur, ac proinde anno 360. aut ad summum anno 361. anno enim 360. S. Hilarius Constantinopoli a Constantio dimisitus, patriam revisus anno 362. cum post suum in Gallias reditum superstes fuerit annis tantum sex, ut restatur Sulpicius Severus l. 2. hist. & ad meliorem viam transierit 13. Januarii an. 369.

Synodican ad Orientales recipere Gallicani Episcopi epistolam, in qua testantur. 1. Vocabulum usum ab Orientalibus contra Ariomanitarum haeresim inventum, à se semper sancte fideliciter suscepimus, neque in illius silentium sive Ariminii, sive Nicææ in Thracia confensisse, nisi invitatos, & quia illud ab ipsius Orientalibus in Seleucensi Synodo repudiatum fuisse, ab Arianis naviter mentientibus perfrualum eis fuerat.

2. se omousion amplexos esse, ad significandam veram & legitimam ex Deo Parte Unigeniti Dei natitatem, detestantes haeretum Sabellii, Patrem & Filium unam esse personam asserentes, neque intelligentes Filium aliquam esse partem Patris, sed ex toto, atque perfecto innascibili Deo totum atque perfectum unigenitum Deum natum, & unius idcirco vel usus, vel substantia esse cum Deo Parre contentes, ne aut creatura, aut filius adoptivè, vel appellativè tantum dicatur.

3. Neque si invitox audire Filii cum Deo Patre similitudinem ; cum imago invisibilis Dei sit ; eam tamē tantum similitudinem intelligentes , quæ Filio digna sit , & veri Dei sit ad verum Deum . Quæ similitudo esse non posset sine unitate substantiae in Patre & Filio , prouindeque nisi Filius nascendo totam accipiat substantiam Patris . Quam unitatem substantie in Parre & Filio , & perfectam Filii cum Patre similitudinem exprimit ipse Filius : cùm ait . Ego & Pater unus sumus . Qui me vidit , vidit et Patrem . Pater in me est , & ego in Patre .

4. Hanc fidem se teneret, & semper retenturos esse, detestantes eos, qui dicunt: *Non erat antequam nasceretur*, non quid Unigenitus Deum inascibilim prædicent, sed quid impium sit maximè, Deo temporum tempus aliquod antefere. Non negare fætum Patri obediens esse, & Patre inferiorem, sed hoc intelligere se de Filio secundum inseparabilitatem assumpti hominis.

5. Agnoscentes fraudem passos ab Arianis, & ab illis falso persuasos, quod Seleucia repudiatum est vocabulum *usia*; qua perperam a se gesta sunt, retractare; se pro excommunicatis habere Auxentium, Ursacium, Valentem, & alios Ariminensis Synodi legatos, quod a Seleuciensibus legatis admitti, cum Acacianis communicare non destinerint, eorumque blasphemias damnare regularint; se blasphemias illas damnare, & eorum, qui in Legatum Seleuciensium locum intrusi sunt, communione recipere.

6. Denique Saturninum, jam antea ab omnibus Gallicanis Episcopis bis excommunicatum, tum ob verata, licet diu dissimulata, tum ob recentia crimina indignum Episcopi nomine judicatum à fe & depositum, eademque pena plectendis alios in Gal-

liis Episcopos, si qui fuerint, qui Synodi statutis
reniti præsumperint, aut aliter, quam sentit Syno-
dus, de Filii maiestate & *omousio* sentire.

Cum Eudoxio Constantinopolim translato vacaret Sedes Antiochena, anno 361. Acaciani Constantinopoli descenderunt Antiochiam, quod Constantius propter Persicum bellum venerat. Rati Melierium sibi consentire, eo quod Acacianam formulam Seleuciae subscriptissit, eumque, cum vir esset magna facundia laude & morum integritate celebris, secta sue fore perutilem, petierunt à Constantio, ut Antiochena Ecclesia præficeretur. Annunte Principe, & orthodoxis, quibus recta Meletii fides probè perspecta era, contentientibus, perscripsum est ea de re decreatum, & omnium tam orthodoxorum, quam heterodoxorum subscriptionibus firmatum, atque Euzebio Samoïateni servandum traditum. Cum autem Melierius acceperit Constantii litteris venisset, & ab ipsis Acacianis confraterat esset Episcopus, jussus ab Imperatore di Filio pro concione differere, Ariani nil tale suscipiantibus, unitatem substantiae in tribus personis Divinis egregie defendit. Quare Acaciani, facti sui paenitentes, Melierium Sabellianismi accusarunt apud Constantium, quem, cum esset animi in quamvis partem versatilis, facile in sententiam suam perretrarunt; unde & ei persuaserunt, ut ejecto Meletio subrogaret Euzojum, qui olim cum Ario magistro suo à S. Alexandro Alexandria Episcopo excommunicatus & depositus fuerat.

Euzojo in Sedem Antiochenam intruso, Acaciani una cum paucis aliis Episcopis Synodus egerunt, in qua quæ ipsius de similitudine Filii cum Patre Constantinopoli anno superiori decreverant, reciderunt, & statuerunt nomen illud, Simile, ex formula Nicensi, quam approbarant & subscriperant, expungere, arque Filium Patri per omnia, tam in substantia, quam in voluntate dissimilem, & ex nihil factum esse definierunt, & ita tandem ad Arianis blasphemias, deposita larva, redierunt: unde Anomai & Exocunii, hoc est Dissimiles & Non essentiales appellati sunt.

Hoc anno 361. Constantius, ab Euzojo baptizatus, & bellum parans contra Julianum, quem milites in Galliis, post victoriam de Barbaris reportant, renunciarunt Imperatorem, morbo extinctus est mense Novembri; Julianus vero cum Constantinopolim venisset, ibique proclamatus esset Imperator, eodem anno solus imperare cœpit. Quo nuncio Alexandriam delato, Gentiles impetum fecerunt in Georgium, variisque affectum contumelias interemerunt. Interea Julianus, ut omnium sibi benvolentiam conciliaret, Episcopos, a Constantio in exilium pulsos, ad suas Sedes redire jussit. Hac lege promulgata, Athanasius, cum septem annis apud virginem Deo consecratam Alexandriæ delitiusset, noctu præter omnium expectationem comparuit, & cum ingenti gaudio exceptus est.

Eadem lege ab exilio revocati Eusebius Vercellen-
sis & Lucifer Calaritanus, qui in superiori Thebaido
exulabant, consilium inter se inierunt de pace
& concordia in Antiochena Ecclesia restituenda, &
placuit, ut Lucifer Antiochiam proficeretur, Eu-
sebius verò Alexandriam pergeret ad Athanasium,
cum eo convocaturus Synodus, cui Lucifer assi-
steret, & omnibus, quæ in ea statuerentur, subscri-
beret per Diaconos suos Herennium & Agapetum.
Anno igitur 362. Alexandria ad Athanasio & Eu-
sebio convocata est Synodus, ad quam convenere
Episcopi plurimi. Illic i. definitum est Spiritum S.
non esse creaturam, & unam ac eandem esse essen-
tiam, seu substantiam trium personarum in Deo.
Item Verbum in Incarnatione non solum corpus
humanum, sed etiam animam rationalem assumpsisse.
Quorum primum contra Macedonii, alterum
verò contra Apollinarii nascentem hæresim decre-
sum est.

2. Professio fidei, quæ, tanquam à Sardicensi Sy-
nodo

Disputatio II. Articulus IV.

189

nodo conscripta, circumferebatur, ut supposititia explosa est, prohibitumque ne vel legi, aut proferri fieretur, & praeceptum ut omnes contenti essent Niceno Symbolo, quo se contentos esse declaraverant, paucis contradicentibus, Patres Sardenses, quippe quod solidam & integrum pietatem contineret, siisque numeris omnibus absolutum esset.

3. Cum nonnulli Synodo adessent, quorum alii tres in Deo hypostases dicendas esse, alii vero unam tantum esse dicendam contenderent, seorsim interrogati sunt quid per hypostasis vocabulum intelligerent? Qui tres dicebant hypostases, se per hypostatum rem per se subsistente intelligere, nec aliud velle, quam Patrem, Filium & Spiritum Sanctum esse tres res per se subsistentes, responderunt, & addiderunt se Arianum dogma, & eos qui tres deos, vel tria principia dicent, damnare, sequi unam & eandem Patris, Fili, & Spiritus Sancti essentiam agnoscer. Qui vero unam tantum hypostasim dicebant, responderunt se nomine hypostasis intelligere *utram* praeceps, seu substantiam, & unam hypostasim dicere ad significandam, non unicam cum Sabellio personam in Deo per subsistente, sed unicam essentiam, substantiam, naturam trium personarum per se subsistentium, Omnes denique, damnatis Ario, Sabellio, Paulo Samotrenio, Valentino, Basilem, & Manichaeo, unanimi voce professi sunt, se Nicenam fidem amplecti, eamque sufficere, eamque ante omnia ab omnibus esse recipiendam. Quare cum à Synodo animadversum esset, illos omnes recte sentire, & de sola unius vocis significatione inter se altercari, iis, qui tres eaenitius dixerant hypostases, ut tres; iis vero, qui unam tantum, ut unam dicere pergerent, per sapientem economan, & propter Ecclesiarum conciliationis bonum concensum est.

4. Statutum est, ut ab iis, qui ab heresi vel schismate ad Ecclesiam redire vellent, nihil aliud exigeretur, quam ut Nicenam Symbolum amplectentur; execrarent eos, qui Spiritum Sanctum dicunt esse creaturam, eumque ab essentia Patris & Fili separant; confiterentur Verbum assumptissimum naturam rationalem, & damnarent Arium, Sabellium, Paulum Samotrenium, Valentini, Basilem, & Manichaeum; proindeque prohibitum est, ne cui circa hypostasis vocabulum negotium faceceretur. His omnibus peractis, Synodica epistola scripta est ad Antiochenes, vel potius ad Episcopos, qui Antiochiam venerant ad Eustathianos cum Meletianis conciliando.

Nota. Tunc temporis Antiocheni in tres factiones divisiti erant. Prima Arianorum erat, quibus praeerat Euzojus. Secunda Eustathianorum, sic dictorum a magno Eustathio, quem Eusebiani per insignem calamitatem deposuerunt. Eo deposito, Antiochenes Omousiani fere ab Arianis separaverant, & jam à triginta & pluribus annis conventus suos seorsim agebant abique Episcopo. Tertia Meletianorum, eorum scilicet, qui se segregaverant ab Arianis cum Meletio, & Nicenam fidem amplexi erant. Hi, Meletio Antiochia pulso, separatis etiam celebrare divinam mysteria coacti sunt, quia cum illis communicare noluerunt Eustathiani, ed quod ab Arianis baptizati fuerant, & Meletius ab Arianis ordinatus fuerat. Sanum igitur Antiochenae Ecclesiae Corpus, in duas partes scissum erat; cuius tollendi schismatis consilium cum inter se iniuvissent ab exilio redeentes Lucifer & Eusebius Vercellensis, hic Alexandriam ad Athanarium profectus est, ille vero Antiochiam; ubi, diurna in conciliandis animis opera incassum consumpta, postquam vidit Eustathianos, ut se Meletianis adiungerent, adduci non posse, illosque Eustathio ab aliquo annis vita defuncto, Episcopo carere, illis Paulinum Presbyterum, quem sequebantur, ordinavit Episcopum, Meletio ab exilio nondum reverso. Quo facto Lucifer non extinxit, sed confirmavit schisma.

Finito Alexandrino Concilio, Eusebius venit Alexandriam, ubi auctum per Paulini ordinationem inter orthodoxos dissidium reperit, unde & hanc ordi-

tionem à Luciferi factam tacite improbavit, cum neutra parte communicando: cum autem nihilominus operam daret populo ad concordiam revocando, ab exilio reversus est Meletius, & cum suis extra urbem conventus agere coepit, Paulino intra urbem in exiguo templo, quod ei Euzojus, sanctitatem ejus & senectutem reveritus, reliquerat, colligente. Quare desperata pace, Antiochia discessit Eusebius, a quo injuria affectum se ratus Lucifer, ubi in Sardiniam rediit, schisma fecit, ejusque discipuli Luciferiani nuncupati sunt. Antiochenum autem dissidium duravit annis octoginta quinque, usque ad Episcopatum Alexandri.

Anno 363, Juliano in expeditione contra Persas remiserè suscepit imperfecto, Jovianus, ab exercitu renunciatus Imperator, ubi primum, cum hoste pacatus inducias, Imperii fines ingressus est, scripsit ad Athanasium, petens ut ad se accuratam fidei professionem mitteret. Athanasius, acceptis Joviani literis, è latebris, in quibus, ob intentatam sibi à Juliano mortem, menses aliquot Alexandriæ delituerat, emergens, Episcopis doctrina præstantibus convocatis, Synodus Alexandriæ celebravit. In hac Synodo damnatae sunt Arii blasphemiae, confirmata Nicena fidei formula, & asserta Spiritus Sancti divinitas, seu consubstantialitas trium personarum divinarum, ut constat ex Synodica ad Imperatorem epistola, cui insertum est Nicenam Symbolum, etiam tunc temporis, ut testantur Episcopi, à toto Orbe, paucis exceptis Ecclesiis, receptum.

Hoc eodem anno 363, Basilius Ancyranus, Silvanus Tarensis, & alii Episcopi Omousiani, ad Imperatorem mitterunt libellum supplicem, quo petebant, ut recindenterent ea, quæ ab Acacianis acta contra illos fuerant in Constantinopolitana Synodo. Quibus repulsam ab Imperatore passis, Acaciani nihilominus sibi timentes, atque omnia ad nutum eorum, quæ rerum potiebantur, facere, & se se flebentes soliti, ut potè Purpure magis, quam Dei cultores, Antiochiam, ubi subfiterat Imperator, ad Meletium, quem Imperatori charissimum esse sciebant, unâ cum duce suo Acacio convenierunt, & cum eo synodum egerrunt, in eaque damnatis Anomœis, confirmato Niceno Symbolo, & nominatim approbato Consubstantialis vocabulo, libellum Imperatori obtulerunt ab omnibus subscriptum, in quo asserebant, se fidem à Nicenâ Partibus conscriptam, & libello suo infermam, suscipere & constanter retinere.

Anno 364, Jovianus, christianissimo Principe, immatura morte sublato, à Valentiniano & Valente ad Imperium promotis licentiam obtinuerunt convocatione Synodos Episcopi Omousiani, quorum multi male mulctati fuerant ab Acacianis in Synodo Constantinopolitana. Itaque anno sequenti 365, Lampacum convenere, ibique i. damnarunt formulam Nicensem, quam Occidental subscriptionibus firmatam Eudoxiani, seu Acaciani Constantinopoli protulerant, & à legatis Synodi Seleuciensis subscribi curaverant, polliciti se opinionem dissimilis substanzia damnatos, quod tamen minimè praefiterant.

2. Decreverunt præferendam eam esse sententiam, que Filiu Patri secundum substanciali similem prædicat; cum vocabulum Similis necessarium sit ad significandam personarum differentiam. Item ab omnibus Ecclesiis tenendam esse eam fidei expositionem, quæ Antiochiae in dedicatione majoris Ecclesiae edita, postea Seleucia confirmata fuerat.

3. Quæ Constantinopoli studio Eudoxii arque Acci gesta fuerant, resciderunt, statueruntque ut Episcopi, in Constantinopolitana Synodo ab Acacianis & Eudoxianis depositi, Sedes suas postliminio recuperarent, quippe qui Ecclesiis suis iustè spoliati fuerant ab hereticis, qui Filiu Patri secundum substanciali dissimilis tenebant. Quod si quis Episcopos illos accusare vellet, sub paris condemnationis pericolo id ageret. Denique sententiam contra Acacium, Eudoxium, & alios sexdecim eorum gregales Seleuciae latam confirmarunt.

Eodem

Theod. lib. 4.
Hist. c. 1. & 2.

Socr. lib. 3.
c. 13. 14. 2.
& 22.

Apud Athan.
& Theod. l.
4 c. 3.

Socr. l. 4. c. 1.

Sozom. lib. 6.
c. 7.

Socr. l. 4. c. 4.

Sozom. lib. 6.
c. 7.

Sozom. ibid.

Tractatus II. De Deo Trino.

Eodem anno aliae etiam celebrata sunt Synodi ab ejusdem factionis Episcopis Smyrnæ in Asia, in Pamphylia, Iauria, & Lycia, à quibus omnibus & Lampaciens, communicatis consiliis, tres ad Liberium legati, Eustathius Sebastianus, Silvanus Tarrensis, & Theophilus Castabolorum Episcopus destinati sunt, quibus mandatum est ut Liberii fidem amplecterentur, & cum Ecclesia Romana communionem inirent, fide Consubstantialis consenserent.

Soc. ibid. Roman itaque venerant Eustathius, Silvanus, & Theophilus, & Lampaciens, aliarumque Synodorum, à quibus erant missi, epistolæ tradiderunt Libero, qui cum eis communicare initio renuit, causas se eos suscipere non posse, qui ab Arianis patribus starent, & Nicenam fidem abrogassent. Responderunt legati, se & suos jamdudum ab Arianiis castris recessisse, & Anomœorum hæresim jam pridem damnasse, atque temper confessos esse Filium Patri omnes, nec omnes ab omnius quoad rem differre. Libero autem ab eis pertenti fidei professionem scripto comprehensam, libellum suo & suorum nomine tradiderunt, cui Nicenam Symbolum inferuerunt.

Ap. Soc. ibid. In hoc libello dicebant, Consubstantialis vocabulum contra pravam Arii doctrinam p̄e sancteque additum esse Symbolo Niceno; se cum Episcopis, quorum legatione fungebantur, fidem, hoc Symbolo à Nicenis Patribus conscriptam, tenuisse ac tenere, & usque ad extream spiritum retenturos esse; se Arii hæresim aliaque omnes hæretes huic Symbolo adversantes dammare; se denique Nicensem formulam, Arimini lectam, & Constantinopolis ab Episcopis, dolo & perjurio circumventis, subscriptam, anathematizare, utpote supradicto Symbolo contraria.

Ap. Soc. ibid. Legatos tali cautione obligatos libens in communionem suscepit Liberius, dimisitque cum litteris ad Episcopos Omousianos. His litteris libellum, à Legatis sibi oblatum, inseruerat. Narrat quæ cum eorum Legatis Romæ gesta sunt. Gratulatur eis recordam eorum fidem, cuius certa per Legatos acceptit indicia. Certo facit, quod omnes omnino Occidentales, qui Arimini per vim, vel fraudem subscriperant Nicensem formulam, illam anathematizant, Nicenam Symbolum subscriberint, majori, quam antea, Arii doctrinam odio prosequantur, & cum aliis Nicenam fidem profertibus communione conjunctissimi sint, &c.

Soc. ibid. Acceptis Liberii litteris, qui cum Eustathio erant, hoc est, Silvanus, & Theophilus, in Siciliam navigarunt, ibique coram Episcopis in Synodus coactis, Consubstantialis fidem professi, & approbato Nicenam Symbolo, ab illis litteras in eandem sententiam scriptas accepserunt, atque ad eos, à quibus missi fuerant, reversi sunt. Eustathius verò cum Elpidio, Romana Ecclesiæ Presbytero, quem ei Liberius solum, & Sedi Apostolica legatum, unionensis promovendæ gratia adjunxit, protectus est in Illyricum ad Valentinianum Imperatorem, contra Sarmatas bellum gerentem, qui ex occasione adveniuntus Eustathii, & Elpidii Legati Apostolici, convocavit Illyrianos Episcopos.

Epis. Syn. Illyr. Anno igitur 366. jubente Imperatore, pacis Ecclesiastice studiosissime, Illyriaciani Episcopi Synodus egerunt, in qua omnibus maturè ponderatis Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum esse consubstantiales, definierunt, & contrarium sentientibus anathema dixerunt, atque in hanc sententiam litteras scripserunt ad Orientales, communionem suam eis pollicentes, modo idem tenerent, & docerent; cum ea sit fides à Nicenis Patribus comprobata. His Synodi litteris alias suo & Valentis collega nomine inscriptas addidit christianissimus Valentinianus ad eoldem Orientales, in quibus trium Personarum consubstantialitatem profitebatur.

Epis. Syn. Illyr. His ita gefis, profecti sunt in Orientem Eustathius & Elpidius anno 366, ad finem vergente, & Tyram venerunt, ubi Synodum agebant Eusebius

Sozom. 1.4 c. 12. Cælareæ Cappadociæ, Gregorius Nazianzi, cum aliis cum pluribus Episcopis, qui Joviano regnante, Consubstantialis doctrinam retinendam esse decreverant. Ibi cum magno omnium gaudio lecta sunt Liberii & Occidentalium litteræ, ab Elpidio & Legatis Lampaciens allatae, aliaque ab iis, qui aderant, scripta ad omnes Episcopos, qui in Consubstantialis fidem consenserant. Invitabantur autem, ut anno sequenti ante exitum veris, Tarsum Cilicia convenirent, ad incœpiam fröhlicher Orientales inter Occidentales unionem consummandam. Petiit quoque à Thyanensi Synodo Eustathius, ut in sedem suam restitueretur, quod ei liberaliter concessum est ab Episcopis, cum in communionem suam recipientibus, quem antea Sedes Apostolica receperat.

S. Basil. epist. 74. ad O. Cid. Eudoxius cum Omousianorum & Omœusianorum Episcoporum consilium recivisset, ne Synodus ab illis Tarsh ageretur, facile obtinuit à Valente, qui antea cum Fratre Consubstantialis acerrimus defensor exiterat: sed anno 366, viicto & occiso Procopio tyranno, in alium planè mutatus est; cum enim tunc bellum contra Gothos pararer, pium iniit baptismi suscipiendo consilium; sed uxoris, mulieris Arianae, artibus inductus, passus est se baptizari ab Eudoxio hominum nequissimo, qui jure jurando cum obstrinxit ad hoc ut Ariatum dogma amplecteretur, in eo tenendo perseveraret, & contrarium sentientes malè multaret; & si essent Episcopi, sedibus expelleret. Quæ omnia præstis Valens reliquo vita tempore, Omousianos modis omnibus vexando, Episcopos fugando, ut Meletium, Eusebium Samosatenum, Athanasium, &c.

Theod. lib. 4. c. 12. 13. &c.

ARTICULUS V.

De generali Concilio Nicæa in Bithynia in causa Arii celebrato.

§. I.

Concilium Nicenam celebratum est anno Christi 325. & Constantini Magni 20.

Theod. lib. 4. c. 12. 13. &c. Rob. Nam in Synodo Chalcedonensi act. 2. dicitur Nicenam Concilium celebratum fuisse Consulatu Paulini & Juliani virorum clarissimorum Consulatum, anno post Alexandrum 636. mensis secundum Gracos Desi die 19. qui est decimus tertius Calendarum Julianarum, in Nicæa Metropoli provincia Bithynie. Et apud Socratem lib. 1. cap. 13. legitur: Tempus quo Synodus (Nicæna) congregata est, scilicet in notationibus temporis ipsi Synodo prefixis inventi, fuit Consulatu Paulini & Juliani, die undecimo Calendas Junias, anno 636. a regno Alexandri Macedonis. Annus autem Christi 325. in annuni Alex. 636. ut probat Petavius lib. 11. de doct. temp. cap. 41. & Consulatus Paulini & Juliani in annum 20. Imperii Constantini, ut colligitur ex Fastis emendatoriibus, incidit.

Mendum igitur est in Eusebii chronico, ubi dicitur Nicenam Concilium celebratum fuisse anno Christi 324. Constantini Imperii 15. præterim cum Eusebii ipse Nicenam Synodum actam esse in Vicennialibus Constantini, expressè afferat lib. 3. & 4. de vita Constantini. Utrum autem Synodus inchoata fuerit mense Mayo, ut dicit Socrates, an mense Junio, ut dicunt Acta Synodi Chalcedonensis, & utrum Synodi Chalcedonensis Acta ex Socrate corrigenda sint, an vero Socrates corrigendus sit ex Actis Synodi Chalcedonensis, penes lectorum prudentem judicium esto.

§. II.

Concilium Nicenam inchoatum anno Constantini vigesimo, eodem anno absolutum est.

Prob. Nam Eusebius, qui huic Synodo adiuit, de actis ejus loquens lib. 3. de vita Const. sic ait: Qui bus ad exitum perdutiis . . . festum triumphale ad Dei.